

Ali si še upa kdo trditi, da ne vlada v Avstriji iredentna in poulična sodrga? — Kdor tega ne vidi je slep in gluha.

O, uboga Avstrija! Kaj bode s teboj, ako gospoda še ob 11. uri ne spregleda svoje napačne proti slovanske politike — misleča, da le v tej je rešitev Avstrije.

Politični pregled.

Položaj. — Politična kriza, ki pretresa našo državo, je postala nakrat akutna. Atmosfera je prenasajena z elektriciteto in vsak trenotek se lahko zgodi katastrofa. Povod krizi je sklep nemških obstrukcijskih strank, da na vsak način, tudi že bi bilo treba s silo, preprečijo izvolitev delegacije. Minister zunanjih del grof Goluchovski in ogrski ministrski predsednik Szell zahtevata na vsak način, da mora parlament izvoliti delegacijo, zajedno pa odločno nasprotujeta vsaki premembi ustave. Pri tem jih podpirata nemška birokracija ni nemška generaliteta, a bržčas upliva v tem smislu tudi predraga naša zaveznica, Nemčija. To je prisililo grofa Thuna, da je poskušal sporazumeti se z Nemci. Predsednik poslanske zbornice dr. Fuchs se je lotil te nevhvaležne vloge, a že sedaj je jasno, da tudi njegov poskus ne bo imel vspeha. Nemci izjavljajo že v naprej, da se na soboto sklicanih spravnih konferenc ne odeleža. Ta korak jim je bilo toliko laglje storiti, ker vedo, da odločilni krogi ne mislijo na to, da bi odločno in brezobzirno nastopili proti nemški ošabnosti in nestrpnosti nego hočejo napraviti mir s tem, da slovanskim strankam dajo breco. Tako se pri nas običajno plačuje Slovanom njih požrtvovalnost. Tri leta so tlačali raznim vladam, tri leta so branili krono in državo proti pangrmanskemu gibanju, opravljali so najodijoznejša politična lakajska dela, podpirali uveljavljanje nagodbe s § 14., a za plačilo pridejo zdaj nemški obstrukcionisti na krmilo. V obče se sodi, da odstopi grof Thun. Uveljavil je nagodbo s § 14., sedaj pa naj odstopi in vlada naj prevzame kako koalicijsko ali kako uradniško ministrstvo, ki razveljavi jezikovne naredbe za Češko in pripravi tla nemškemu vladanju, uvedenju nemškega državnega jezika, za kar se vnema tudi nemška katoliška stranka. Odstop ministrstva se utegne že te dni zgoditi. Položaj je jako resen in Slovani moramo biti pripravljeni na vse.

Zakasnel nasvet — Neposredno predno je nastala sedanja ministrska kriza, je bivši finančni minister v Badeni-jevem kabinetu Bilinski objavil v „Pester Lloyd“ članek, v katerem je priporočal, naj se sestavi čistodesničarska vlada, katera bo, imajoč zaslonbo v desnici, lahko pridobila Čehe, da privolijo v razveljavljanje jezikovnih naredb. Ko bi bila desnica se poprej lotila, bi bila morda preprečila sedanjo krizo, ali pri vladajočih razmerah je prišel ta nasvet prepozno.

— **Čehi in kriza.** Minolo soboto so imeli češki državni poslanci iz Češke in iz Moravske v Pragi shod, na katerem so precizovali svoje stališče napram nastali krizi. Izjavili so, da so pripravljeni na spravo z Nemci, ali sprava se mora skleniti na podlagi popolne ravnopravnosti. Odbili so z vso odločnostjo nemško zahtevo, da naj se uvede nemški državni jezik.

Nemška katoliška stranka in desnica. Zasnovana „spravna akcija“, v kateri je nemška katoliška stranka prevzela vlogo posredovalca, ni ravno srečno delo. Nemška katoliška stranka se je te akcije lotila na svojo roko, ne da bi druge desničarske stranke vprašala za umenje. Že to je, kar je povsem naravno, Čehe jako razdražilo. Povrh pa je nemška katoliška straka po raznih odločilnih svojih voditeljih priznala, da smatra nemški binkoštni program za pripravo podlago

spravnim pogajanjem in da tudi ona zahteva, naj se nemščina kot posredovalni jezik, kar v bistvu ni drugzega kakor državni jezik, zakonito uveljavi. Z ozirom na to se sodi, da nemški katoliški stranki ne bo dolgo obstanka v desnici.

Rutowski — V poljskem klubu je posl. dr. Rutowski dolgo časa igral jako veliko ulogo. Ta mož, ki je hotel za vsako ceno postati minister, je porabil vsako najmanjšo priliko, da je ruval zoper desnico. Trudil se je močno, da obnovi nekdanjo zvezo mej Poljaki in mej Nemci in dasi v klubu ni imel večine, je bilo njegovo spletkarjenje Čehom in Slovencem vender na veliko škodo. Zdaj je prišel ta častihlepni politik v konkurs. Izkazalo se je, da je mož po brezvestnosti bivših voditeljev bankerotne gališke hranilnice, Szezepanowskega, Zime itd., dobil 100.000 gld. posojila, dasi nima nobenega krajcarja premoženja. Rutowski posojila seveda ni plačal in naposled je hranilnica bila primorana, ga pognati v konkurs. Mož je menda doigral.

Apel na spravo. — Nad sto največjih industrijalcev nemških in čeških iz Češke je te dni obelodanilo apel na vse državne poslance obeh narodnosti. Industrijalci opozarjajo v tem apelu, kako silno propadata vsa industrija in trgovina na Češkem in sploh v Cislitvanski ter rote stranke, naj se sklenejo spravo, da se začne kaj delati na gospodarskem polju.

Črnagora. — Knez Nikola je zopet odpotoval iz Carigrada. Sultan ga je odlikoval na vse mogoče načine, tako sijajno, kakor da je jeden najznamenitejših vladarjev. Kaj sta se črnogorski gospodar in turški sultan dogovorila, to je seveda še tajno. Da pa je imel obisk velepolitičen pomen, o tem ni dvoma. To potrjujejo tudi nemški listi, katerim to vprašanje ne da pokoja. Najprej se je sporočilo, da je črnogorski knez zahteval od sultana, naj mu odstopi svoje pravice na Bosno in na Hercegovino. Zdaj zopet javljajo, da je skušal pridobiti sultana, naj bi mu pomogel, odstraniti Obrenoviće in zasesti srbski porestol, kar bi bilo za vse slovanstvo znamenita pridobitev. Že to ugibanje kaže, kako dobro smo jo pogodili tedaj, ko smo trdili, da ima potovanje črnogorskega kneza v Carigrad velepolitičen pomen.

Srbija. — Obravnava proti Kneževiću in proti, zarote zoper razkralja Milana obdolženim radikalcem se bliža svojemu koncu. Vse dokazano postopanje ni spravilo ničesar na dan. To dokazano postopanje ni dokazalo ničesar drugega, kakor da je Milan vso to komedijo uprizoril v svrhu, da uniči radikalno stranko in da se osumniči črnogorskega kneza, češ, da je on soudeležen pri tej zaroti. Zdaj govore zagovorniki, razsodba se pričakuje za nedeljo. Ves svet strmi nad to nečuvno proceduro, ki jo v Srbiji zovejo proces, strmi nad predrznostjo in nesramnim cinizmom srbskega generalisima. Celo taki časopisi, ki so doslej z vso vnemo zagovarjali razkralja Milana in ščuvali proti srbski radikalni stranki, kakor „N. fr. Presse“, „Pester Lloyd“ in drugi so prišli do spoznanja, da se pripravljajo v Srbiji justični umori in vse evropsko javno umenje zahteva, naj se razkralj Milan odstrani iz Srbije. „Fremdenblatt“ je srbsko vlado ostro svaril, naj ne tira do skrajnosti svoje osvetoželjnosti, a čuje se, da sta Rusija in Avstrija skupni storili v tej zadevi politične korake. Če uvažujemo, kako piše od avstrijske vlade subvencionirana „Pol. Correspondenz“, se nam ne bo zamerilo, ako dvomimo, da je avstrijska diplomacija storila resne korake proti Milanu, vsekako pa smemo upati, da Rusija stori svojo slovansko dolžnost.

Francija. — Dreyfussova afera je stopila v nov stadij. Ministerski svet je sklenil, obsojenega Dreyfussa pomilostiti in to se je, ko je Dreyfuss svojo revizijsko prošnjo umaknil, tudi v torek zgodilo. V torek ponoči je Dreyfuss zapustil ječo v Rennesu in je po preteku petih let prvič zopet dihal zrak svobode. Sodi se, da se Dreyfuss, ako je v resnici nedolžen, ne bo zadovoljil s pomiloščenjem, nego bo sedaj še s podvojeno

silo delal na svojo rehabilitacijo. Med tem se je začela pred francoskim državnim sodiščem, to je pred senatom, nova afeta razvijati, začela se je kazenska obravnava proti znanemu demagogu Déroulèdu in 22 njegovim tovarišem, ki so obdolženi zarote zoper republiko, obdolženi, da so hoteli odpraviti republiko in vojvodo Orleanskega posaditi na obnovljeni francoski prestol.

Transval. — Angleška je poslala minoli teden Transvalu ultimatum. Transvaalska vlada je odklonila vse angleške zahteve in vsled tega se sodi, da se v kratkem začne vojna.

Obrtnija.

Tuji kapital.

Mnogokrat se čuje pri nas govoriti o „tujem kapitalu“. Čemu? Pravi se: „To je naša nesreča. Le ne tujega kapitala v deželo! Pomagali si bomo že sami brez njega. Čemu naj bi tujci imeli od nas korist, čemu naj bi tujci bogateli ob naših zakladih in ob delu naših rok, ko bi lahko vse to sami delali, kar delajo oni s tolikim dobičkom. Silne svote izsesavajo tujci iz naše dežele, a mi in z nami cela dežela nima od tega nikakega dobička. Mi tujcev in tujega kapitala prav nič ne potrebujemo. Torej ven s tujcem in ven s tujim kapitalom.“

Te besede smo v raznih varijantah že nešteli nokrat slišali, in tudi čitati jih je lahko vsak teden in to v najrazličnejših slovenskih listih in tako je to mnenje postalo malone splošno ter je prešlo mej tiste nazore, katera so nekako nedotakljiva.

Mi smo o tej zadevi mnogo premišljevali in studirali razmere, a naposled smo zadobili prepričanje da tuji kapital vendar ni tista strašna nesreča za našo domovino, kakor se navadno trdi.

Postavili smo si torej vprašanje: Je-li za nas koristno, če se tuji kapital zanima za industrijo, za zemeljske zaklade, za prometna sredstva itd., ali nam je to na škodo? Na to vprašanje hočemo na kratko odgovoriti.

Nihče ne bo tajil, da je naša dežela siromašna in da je prebivalstvo v obče jako revno. To je dejstvo, glede katerega smo — žalibože — menda vsi na čistem. Takisto vé vsak človek, da je za ustanovitev industrijalnih naprav, za otvoritev rudokopov in njih izkoriščanje ter za napravo prometnih sredstev potreba kapitala in to prav znatnega kapitala in da se brez kapitala absolutno ničesar ne da napraviti.

Ako pa je resnica, da se brez kapitala ne da vstvariti nikaka industrija, in ako je nadalje resnica, da sami nimamo potrebnega kapitala, še toliko ne, da bi napravili malo tovarno za vžigalice, za cikorijo ali za milo — kaj sledi iz tega?

Konsekvenca tega je, da mora ostati vse kakor je sedaj, da se ne smejo napravljati industrijalna

podjetja, ki bi dajala prebivalstvu obilo zaslužka in povzdignila vrednost zemljišč, pridelkov in poslopij, da moramo ostati berači, kakor smo zdaj.

V sedanjih razmerah in ako perhoresciramo tuji kapital, nimamo prav nikakega upanja, da kdaj toliko obogatimo, da bi iz svojih moči vstvarili industrijo, ker bogastvo izvira iz industrije, a brez kapitala, se tak vir sploh ne da vstvariti. To vidimo povsod na svetu.

Isto tako pa vidimo, da je v raznih deželah kapitala v izobilju tako, da ga srečni njegovi posestniki doma že več ne morejo plodonosno naložiti in so vsled tega prisiljeni, investirati svoj kapital v inozemstvu, ako si hočejo zagotoviti oziroma ohraniti primerno rento.

Ta tuji, doma nepotrební kapital bi torej lahko pri nas interveniral. Z njegovo pomočjo se dajo odstraniti posledice zgoraj navedenih dveh dejstev, da nimamo kapitala, in da je za vstvarjenje vira vsega bogastva, industrije, kapital neobhodno potreben. Tuji kapital bi mogel pri nas vstvarjati tovarne, rudokope, železnice — in faktično je tudi vse, kar imamo, vstvaril tuji kapital — in ne bilo bi mu treba hoditi v prekomorske, največkrat nekultivirane dežele, na katere je sedaj navezan in kjer so zanj tla jako nesigurna.

Nepobitna resnica je torej, da si ne moremo drugače pomagati do industrije, ki je blagoslov za vsako deželo, kakor če privabimo v naše kraje tuji kapital. V tem oziru je izključen vsak ugovor.

Toda ugovarja se proti privabljenju tujega kapitala v naše kraje nekaj drugega. Ugovarja se proti temu z narodnostnega stališča.

Nihče ne taji, da tuji kapitalist, ki svoj denar pri nas investira, ne stori tega iz ljubezni do naše dežele, nego zgolj in jedino iz želje za dobičkom. To je pač po vsem naravna stvar, toliko bolj, ker se vsakovrstna industrijalna podjetja ustvarjajo povsod le v namen, da bi nesla dobiček, naj bo zdaj lastnik domačin ali tujec. Reklo se bo, da je razloček in sicer v tem, da domačinov dobiček ostaja v deželi, tujcev pa gre v druge kraje. Navadno je pa — to uči izkušnja, — da se tujec preseli tja, kjer se nahaja njegovo podjetje, in da se tam naturalizira.

Sicer pa je to postranska stvar. Dobiček, ki gre na pr. v žep delničarjev ni jedini dobiček, ki ga daje dotično podjetje.

Ako bi bilo tako, da bi ves dobiček šel v posestnikov žep, potem bi bila nečuvena krivica, da država podpira industrijo, kajti država nikakor nima naloge, podpirati posamezne bogataše. Kdor pogleda malo po svetu, vidi hitro, da se vse države trudijo podpirati razvoj industrije, seveda le moderne države, ker vedo, da donaša industrija splošen dobiček. Kakor se trudi Madjarska, Rusija, Bolgarska, da privabi kaj tujega kapitala v svoje kraje, dasi ve, da delni-